

Верховний
Суд

Аналіз помилок, які виникають при розгляді цивільних справ у порядку спрощеного позовного провадження

Наталія Сакара

Суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду
кандидат юридичних наук, доцент

Малозначні справи:

- **малозначність яких прямо встановлена в законі та не залежить від розсуду суду:**
 - справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який вираховується станом на 1 січня календарного року, у якому подається відповідна заява або скарга, вчиняється процесуальна дія чи ухвалюється судове рішення;
 - справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспоруванням батьківства;
 - справи про розірвання шлюбу;
 - справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- **можуть визнаватися малозначними** (незначної складності, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (частина четверта статті 274 ЦПК України)).

Критерії, що мають враховуватися при визначенні “незначної складності” справи:

- наявність сталої судової практики зі спірного питання;
- характер та кількість фактів, які підлягають встановленню (складність предмета доказування);
- “ускладнення” суб’єктного складу, можливість вступу у процес інших учасників справи;
- кількість вимог, що розглядаються в межах однієї справи, можливість об’єднання та роз’єднання позовних вимог, пов’язаність з іншими справами, що перебувають на розгляді в судах;
- віддаленість з точки зору простору та часу між подіями та фактами, що розглядаються, і процесом судочинства;
- кількість та специфіка доказового матеріалу, в тому числі свідків, яких слід допитати, потреба у забезпеченні доказів;
- виключення, передбачені в частині четвертій статті 274 ЦПК України;
- інші обставини (“оновлення” законодавства, міжнародні фактори тощо).

Малозначні справи та спрощене позовне провадження: точки дотику

Малозначні справи й деякі інші (що виникають з трудових відносин; про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд тощо) розглядаються у порядку спрощеного позовного провадження (частини перша, друга статті 274 ЦПК України).

При вирішенні питання про розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження суд враховує: ціну позову; значення справи для сторін; обраний позивачем спосіб захисту; категорію та складність справи; обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо; кількість сторін та інших учасників справи; чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес; думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження (частина третя статті 274 ЦПК).

Віднесення справи до категорії “малозначної”

ЦПК в чинній редакції безпосередньо не встановлює час, коли суд має визнавати справу малозначною, якщо остання є справою незначної складності (п. 2 ч. 6 ст. 19 ЦПК). Лише зі змісту підпункту “г” пункту 2 частини другої статті 389 ЦПК України випливає, що це має робити суд першої інстанції.

Така ситуація викликає у сторін відчуття невизначеності щодо наявності у них права на оскарження судового рішення і, як наслідок, може призвести до порушення права на доступ до суду як складового елементу права на справедливий судовий розгляд, передбаченого в п. 1 ст. 6 ЄКПЛ (*Jovanović v. Serbia* (no. 32299/08, 2 October 2002); *Egić v. Croatia* (no. 32806/09, 5 June 2014)).

З метою уникнення “непередбачуваності обмеження права на доступ до суду” справа повинна визнаватися малозначною судом першої інстанції в ухвалі про відкриття провадження у справі. Така ухвала повинна бути мотивованою (*Pönka v. Estonia*, no. 64160/11, § 30, 8 November 2016).

Розгляд будь-якої іншої справи в порядку спрощеного позовного провадження

У порядку спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка інша справа, віднесена до юрисдикції суду, за винятком справ, зазначених у частині четвертій цієї статті.

При вирішенні питання про розгляд справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження суд враховує: 1) ціну позову; 2) значення справи для сторін; 3) обраний позивачем спосіб захисту; 4) категорію та складність справи; 5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо; 6) кількість сторін та інших учасників справи; 7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес; 8) думку сторін щодо необхідності розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження.

В порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах: 1) що виникають із сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів та поділ майна подружжя; 2) щодо спадкування; 3) щодо приватизації державного житлового фонду; 4) щодо визнання необґрунтованими активів та їх витребування відповідно до глави 12 цього розділу; 5) в яких ціна позову перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; 6) інші вимоги, об'єднані з вимогами у спорах, вказаних у пунктах 1–5 цієї частини.

Відповідно до статті 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб становив: з 1 січня 2019 року – 1 921 грн, з 1 липня – 2007 грн, з 1 грудня – 2102 грн.

Отже, на момент відкриття провадження у справі (1 серпня 2019 року) ціна позову (634 923,95 грн) не перевищувала п'ятисот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (1 003 500 грн).

Справа, яка переглядається, не відноситься до таких, які відповідно до частини четвертої статті 274 ЦПК України не можуть бути розглянуті у порядку спрощеного позовного провадження, тому, врахувавши вимоги частини третьої вказаної статті, суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про можливість її розгляду в порядку спрощеного позовного провадження.

Постанова ВС від 8 липня 2021 року у справі № 303/4855/19.

Розгляд будь-якої іншої справи в порядку спрощеного позовного провадження

У частині шостій статті 19 ЦПК України в редакції, чинній на час розгляду справи судами попередніх інстанцій, визначено, що для цілей цього Кодексу малозначними справами є: 1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; 2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Враховуючи, що положення статті 19 ЦПК України в структурі законодавчого акта розташовані серед Загальних положень процесуального закону, суд має право віднести справу до категорії малозначних на будь-якій стадії її розгляду. При цьому за змістом пункту 1 частини шостої цієї статті справи, зазначені в ньому, є малозначними в силу притаманних їм властивостей, виходячи з ціни пред'явленого позову та його предмета.

Звертаючись до суду, позивач просила визнати недійсним договір купівлі-продажу житлового будинку АДРЕСА_1, застосувати наслідки недійсного правочину – двосторонню реституцію, скасувавши реєстрацію права власності на спірне нерухоме майно за ТОВ «Профін кредит».

Тобто у цій справі позивач заявила вимоги немайнового характеру, у зв'язку з чим у ній неможливо визначити ціну позову, а тому справа не належить до категорії малозначних на підставі пункту 1 частини шостої статті 19 ЦПК України та не визнана судом малозначною відповідно до пункту 2 частини шостої статті 19 ЦПК України.

Таким чином, суд першої інстанції помилково розглянув цю справу у порядку спрощеного позовного провадження, не врахувавши категорію та складність справи, обсяг та характер доказів у ній.

З огляду на те, що суд апеляційної інстанції здійснив розгляд справи з викликом сторін, відсутні підстави для скасування оскаржуваних судових рішень з цих підстав.

Постанова ВС від 3 лютого 2021 року у справі № 278/3367/19-ц

Розгляд справ про поділ майна подружжя

У порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах: 1) що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, розірвання шлюбу та **поділ майна подружжя**.

Згідно зі статтею 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» прожитковий мінімум для працездатних осіб становить 2 102 грн.

У пункті 2 частини першої статті 176 ЦПК України закріплено, що ціна позову визначається у позовах про визнання права власності на майно або його витребування вартістю майна.

Аналіз матеріалів справи свідчить, що:

- у пункті 2.1 договору купівлі-продажу земельної ділянки несільськогосподарського призначення від 10 жовтня 2008 року № 2647 вартість земельної ділянки становить **655 683 грн** (т. 1, а. с. 15);
- згідно зі встановленими рішеннями Рівненського міського суду Рівненської області від 13 лютого 2020 року у справі № 569/14094/19 обставин, вартість земельної ділянки з кадастровим номером 5610100000:01:002:0142, площею 1,4303 га становить 650 000 грн, земельної ділянки з кадастровим номером 5610100000:01:002:0141, площею 0,3397 га становить **350 000 грн** (Т. 1, а. с. 81–84);
- 5 травня 2020 року ОСОБА_2 звернувся із заявою про розгляд справи за правилами загального позовного провадження (т. 1, а. с. 158, 159);
- ухвалою Рівненського міського суду Рівненської області від 4 червня 2020 року заяву ОСОБА_2 про розгляд справи за правилами загального позовного провадження залишено без задоволення (т. 1, а. с. 187, 188);
- в апеляційній скарзі ОСОБА_2 зазначав про те, що він звертався із заявою про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, проте суд першої інстанції скоротив розгляд справи до 2 днів, що призвело до неповного вивчення усіх обставин справи, викладення суперечливих висновків у судовому рішенні, неправильного застосування норм матеріального права та порушення норм процесуального права (т. 1, а. с. 219, 220).

Таким чином, ціна позову у справі, що переглядається, перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Тому ця справа не могла бути розглянута за правилами спрощеного позовного провадження.

Постанова ВС від 10 березня 2021 року у справі № 569/3757/20.

Розгляд справ, що виникають із сімейних правовідносин

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 274 ЦПК України (у редакції, чинній на момент розгляду справи судом першої інстанції) **в порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах, що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів та поділ майна подружжя.**

Аналіз матеріалів справи свідчить, що:

- у справі, що переглядається, заявлено вимоги про: визнання протиправним та скасування розпорядження № 204 від 22 травня 2019 року, яким визначено місце проживання малолітніх дітей разом з батьком; визначення місця проживання малолітніх дітей разом з матір'ю (а. с. 8, т. 1);
- ухвалою Галицького районного суду м. Львова від 12 грудня 2019 року відкрито провадження у справі та **ухвалено справу розглядати за правилами спрощеного позовного провадження без виклику сторін.** При цьому в ухвалі Галицького районного суду м. Львова від 12 грудня 2019 року зазначено, що «суддя, враховуючи вимоги статей 19, 274 ЦПК України, беручи до уваги малозначність справи з ціною позову, що не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму, вважає, що справа підлягає розгляду за правилами спрощеного позовного провадження» (а. с. 182, 183, том. 1).

При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду (частина четверта статті 263 ЦПК України).

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 10 березня 2021 року в справі № 569/3757/20 (провадження № 61-14023св20) зазначено, що «суд апеляційної інстанції не звернув уваги на те, що ця справа не могла бути розглянутою за правилами спрощеного позовного провадження, не надав оцінки відповідним доводам апеляційної скарги, не врахував, що зазначена підстава є обов'язковою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення. Тому суд апеляційної інстанції зробив неправильний висновок про залишення без змін рішення суду першої інстанції».

У пункті 7 частини третьої статті 376 ЦПК України передбачено, що порушення норм процесуального права є **обов'язковою підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення**, якщо суд розглянув в порядку спрощеного позовного провадження справу, що підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

Постанова ВС від 21 квітня 2021 року у справі № 461/9136/19

Розгляд справ щодо спадкування

Згідно із пунктом 2 частини четвертої статті 274 ЦПК України в порядку спрощеного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах щодо спадкування.

Верховний Суд неодноразово звертав увагу на неможливість розгляду цієї категорії цивільних справ у порядку спрощеного провадження, зокрема у постановах від 3 березня 2020 року у справі № 676/3396/19 (провадження № 61-1054св20), від 27 січня 2021 року у справі № 200/14300/18 (провадження № 61-10945св20), від 19 травня 2021 року у справі № 278/2797/19 (провадження № 61-4686св20).

Питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження суд вирішує в ухвалі про відкриття провадження у справі (частина перша статті 277 ЦПК України).

Звертаючись до суду з позовом, позивач просив стягнути борг за договором позики з ОСОБА_2 як спадкоємиці позичальника ОСОБА_3 і для правового обґрунтування своїх позовних вимог посилався на положення статей 1216, 1218, 1220, 1267, 1281, 1282 ЦК України.

Ухвалою Московського районного суду м. Харкова від 27 вересня 2018 року прийнято позовну заяву до розгляду та відкрито провадження у справі. В ухвалі зазначено, що справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами (т. 1, а. с. 28).

24 жовтня 2018 року ОСОБА_2, від імені якої діє адвокат Трубочанінов С. О., звернулася до суду з клопотанням про розгляд справи в порядку загального позовного провадження відповідно до вимог статті 274 ЦПК України (т. 1, а. с. 35, 36).

Ухвалою Московського районного суду м. Харкова від 26 листопада 2018 року відмовлено у задоволенні клопотання ОСОБА_2, від імені якої діє адвокат Трубочанінов С. О., про розгляд справи за правилами загального позовного провадження (т. 1, а. с. 43).

У апеляційній скарзі ОСОБА_2 зазначала про те, що суд першої інстанції не повідомив її про розгляд справи і розглянув справу в порядку спрощеного позовного провадження (т. 1, а. с. 94–97).

Враховуючи предмет та правові підстави позову у цій справі, розуміємо, вона є справою щодо спадкування, а отже, відповідно до пункту 2 частини четвертої статті 274 ЦПК України не може розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження.

Постанова ВС від 15 вересня 2021 року у справі № 643/11526/18

Вирішення питання про розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження

Аналіз приписів частин 1, 3, 4 статті 12, частин 1, 2 статті 247 ГПК України дозволяє дійти висновку, що спрощене позовне провадження як одна із форм господарського судочинства призначене для розгляду малозначних справ, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи, тоді як у загальному позовному провадженні розглядаються справи, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному провадженні. При вирішенні питання про розгляд справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження суд враховує критерії, визначені частиною третьою статті 247 ГПК України.

Законодавцем у частині першій статті 247 ГПК України визначено норму прямої дії щодо розгляду в порядку спрощеного позовного провадження малозначних справ, до яких віднесено справи за наявності у них ознак, визначених частиною п'ятою статті 12 цього Кодексу, тоді як інші справи, віднесені до юрисдикції господарського суду та відсутні в переліку частини четвертої статті 247 ГПК України, можуть бути розглянуті в порядку спрощеного позовного провадження за клопотанням позивача, що подається до суду в письмовій формі одночасно з поданням позовної заяви або може міститися у ній (частина перша статті 249 ГПК України). Таке клопотання позивача розглядається судом, а результат його розгляду викладається ухвалою суду про відкриття провадження у справі (частини 1, 2 статті 250 ГПК України).

Частиною четвертою статті 250 ГПК України на господарський суд покладено обов'язок щодо розгляду заяви (клопотання) відповідача із запереченнями проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження та ухвалення рішення про залишення без задоволення такої заяви (клопотання) або рішення про розгляд справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням.

Як вбачається з матеріалів справи, звертаючись до Господарського суду міста Києва 28.12.2018 з позовом про визнання укладеним договору № 1/18 про пайову участь замовника (відповідача) у розвитку та створенні інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури сіл Волиця та Тщенець від 08.11.2018, позивач не заявив клопотання про розгляд його справи в порядку спрощеного позовного провадження як за змістом позовної заяви, так і шляхом подання окремого письмового клопотання.

За таких обставин, в суду першої інстанції були відсутні підстави для розгляду цього спору за правилами спрощеного позовного провадження з власної ініціативи.

Отже, суд першої інстанції, ухваливши з власної ініціативи рішення про розгляд спору у справі № 910/74/19 про визнання договору укладеним за правилами спрощеного позовного провадження з посиланням на відсутність цієї категорії справ в переліку частини четвертої статті 247 ГПК України, за умов наявності не розглянутого клопотання відповідача про перехід до загального позовного провадження, не забезпечив відповідачу можливості "бути почутим" під час розгляду судом його справи та не дотримався "справедливого балансу між сторонами" вказаного спору, зважаючи на те, що місцевим судом було надано перевагу доводам позивача про доцільність розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, викладеним у запереченнях на зазначене клопотання відповідача (т. 1, а.с. 105–111).

Постанова ВС від 26 вересня 2019 року у справі № 910/74/19

Розгляд заяви відповідача із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження

ПАТ «БГ Банк» просило визнати нікчемним договір наступної іпотеки від 30 жовтня 2014 року, укладений між ним, ОСОБА_1 та ОСОБА_2, посвідчений приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Гунько І. І. та зареєстрований у реєстрі за № 2139, та застосувати наслідки недійсності нікчемного правочину.

Згідно з частиною першою статті 277 ЦПК України питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження суд вирішує в ухвалі про відкриття провадження у справі.

Частиною четвертою статті 277 ЦПК України передбачено, що якщо відповідач в установленій судом строк подасть заяву із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, суд залежно від обґрунтованості заперечень відповідача постановляє ухвалу про: 1) залишення заяви відповідача без задоволення; 2) розгляд справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням.

Ухвалою Дніпровського районного суду м. Києва від 26 вересня 2018 року було відкрито провадження у цій справі та її розгляд призначено в порядку спрощеного позовного провадження.

У матеріалах справи відсутні докази щодо отримання відповідачами зазначеної ухвали.

Однак, 11 квітня 2019 року представник відповідача ОСОБА_2 – адвокат Потапов Є. П. – брав участь у її розгляді як представник, проте не скористався правом наданим йому процесуальним законодавством і не подав заяву із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження.

Таким чином, оскільки справа не віднесена до категорій справ, визначених частиною четвертою статті 274 ЦПК України, суд за відсутності клопотання учасників справи про розгляд справи у судовому засіданні з повідомленням сторін, призначивши справу до розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, діяв у межах наданих йому цивільним процесуальним законом повноважень.

Постанова ВС від 20 лютого 2020 року у справі № 760/10386/18

Ініціювання переходу до розгляду справи за правилами загального позовного провадження

Якщо відповідач не подасть у встановлений судом строк такі заперечення, він має право ініціювати перехід до розгляду справи за правилами загального позовного провадження лише у випадку, якщо доведе, що пропустив строк з поважних причин.

Згідно з матеріалами справи позивач просив зобов'язати відповідача належним чином в повному обсязі виконати зобов'язання за договором поставки та монтажу світлопрозорої металоконструкції від 29 червня 2017 року № 29/06/2017 та стягнути пеню згідно з пунктом 5.3 договору в розмірі 219 039,66 грн.

Ухвалою Білоцерківського міськрайонного суду від 7 серпня 2019 року позовну заяву прийнято до розгляду та відкрито провадження. Розгляд справи призначено в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін. Перше судове засідання призначене на 23 вересня 2019 року.

20 серпня 2019 року представник позивача – адвокат Гордов М. М. – подав заяву про зміну підстав та збільшення розміру позовних вимог, просив зобов'язати відповідача належним чином в повному обсязі виконати зобов'язання за договором поставки та монтажу світлопрозорої металоконструкції від 29 червня 2017 року № 29/06/2017 та стягнути пеню в розмірі 4 123 824,75 грн (т.1, а. с. 59–63).

Судове засідання, призначене на 23 вересня 2019 року, суд відклав на 5 листопада 2019 року (т.1, а. с. 67).

Судове засідання, призначене на 05 листопада 2019 року, суд відклав на 19 листопада 2019 року (т.1, а. с. 142-143).

15 листопада 2019 року представник позивача – адвокат Гордова М. М. – подав заяву про зміну підстав та збільшення розміру позовних вимог, просив зобов'язати відповідача належним чином в повному обсязі виконати зобов'язання за договором поставки та монтажу світлопрозорої металоконструкції від 29 червня 2017 року № 29/06/2017 та стягнути пеню згідно з пунктом 5.3 договору в розмірі 4 123 824,75 грн (Т.1, а.с.145-149).

Відповідно до змісту ухвали Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 19 листопада 2019 року, яку оскаржує заявник і яка відсутня в Єдиному державному реєстрі судових рішень, заяву представника позивача – адвоката Гордова М. М. – від 20 серпня 2019 року про зміну підстав та збільшення розміру позовних вимог від 20 серпня 2019 року суд прийняв до розгляду.

Суд апеляційної інстанції встановив, що 19 листопада 2019 року на електронну адресу Білоцерківського міськрайонного суду Київської області надійшла копія відповіді на відзив від імені представника ОСОБА_1 - адвоката Гордова М. М., в якій була вимога позовного змісту про визнання недійсним другого речення пункту 8.8 договору як такого, що суперечить закону та клопотання про поновлення строку на подання такої заяви з тих мотивів, що позивач не міг включити відповідну вимогу до позовної заяви, оскільки посилання на вказаний пункт договору представник відповідача здійснив лише у відзиві на позов, з яким позивач ознайомився в суді 5 листопада 2019 року.

Верховний Суд зазначає, що, залишивши заяву без розгляду, суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, дійшов обґрунтованого висновку, що позовна вимога, викладена у відповіді на відзив, не відповідає формі і змісту, визначених у статті 175 ЦПК України, оскільки за змістом є заявою про збільшення позовних вимог, зміну підстав або предмета позову, яка повинна бути подана не пізніше ніж за п'ять днів до початку першого судового засідання у справі, яке відбулося 23 вересня 2019 року. Крім того, суд апеляційної інстанції обґрунтовано погодився з висновками суду першої інстанції про залишення заяви представника позивача без розгляду, врахувавши подання заяви ним з порушенням строків, передбачених статтею 49 ЦПК України, та без зазначення поважних причин для їх поновлення.

Постанова ВС від 31 березня 2021 року у справі № 357/8533/19

Розгляд справ у судовому засіданні без повідомлення сторін

Отже, приписи частини шостої статті 279 ЦПК України щодо можливості відмовити в задоволенні клопотання сторони про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін можуть бути застосовані судом першої інстанції у випадку, якщо, по-перше, позивачем заявлені виключно вимоги майнового характеру і ціна позову менше від ста прожиткових мінімумів для працездатних осіб, а по-друге, характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі не вимагають проведення судового засідання з повідомленням сторін для повного та всебічного встановлення обставин справи. Якщо ж у справі, крім вимог майнового характеру, заявлені вимоги немайнового характеру, то за наявності такої заяви розгляд справи в суді першої інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

В цій справі однією з позовних вимог заявлена вимога немайнового характеру – про поновлення на роботі.

З метою доведення, що звільнення позивача відбулося без порушення вимог трудового законодавства, 19 березня 2019 року ТОВ «Сандора» подало до суду першої інстанції заяви та клопотання із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, в яких просило провести розгляд справи за правилами загального позовного провадження з повідомленням та викликом сторін і свідків у судовому засіданні (т. 1, а. с. 151, 152, 156–158).

Однак місцевий суд не розглянув зазначені заяви та клопотання відповідача, не перевібив обґрунтованості наведених у них мотивів щодо необхідності розгляду справи у судовому засіданні за участю сторін, не постановив окремої мотивованої ухвали з цього приводу, чим порушив вимоги статті 279 ЦПК України.

Постанова ВС від 14 липня 2021 року у справі № 761/28934/18

Розгляд судом апеляційної інстанції справ у порядку спрощеного позовного провадження

За положенням частини третьої статті 368 ЦПК України, розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених статтею 369 ЦПК України.

Відповідно до частин першої, другої статті 369 ЦПК України апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше від ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи. Апеляційні скарги на ухвали суду, зазначені в пунктах 1, 5, 6, 9, 10, 14, 19, 37–40 частини першої статті 353 цього Кодексу, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

Зі змісту частини першої статті 176 ЦПК України вбачається, що ціна позову наявна виключно в позовах, де заявлені вимоги майнового характеру. У позовах немайного характеру ціна позову не визначається.

Системний аналіз змісту зазначених норм дає підстави для висновку про те, що приписи частини першої статті 369 ЦПК України щодо письмового провадження за наявними у справі матеріалами без повідомлення сторін можуть бути застосовані судами апеляційної інстанції лише у випадку розгляду апеляційних скарг на рішення суду, якщо наявні виключно вимоги майнового характеру і розмір ціни позову менше від ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження. Якщо ж у справі наявні вимоги немайнового характеру, то розгляд такої справи у суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. Крім того, згідно із частиною другою статті 369 ЦПК України апеляційний суд може розглядати апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції, перелік яких є вичерпним й міститься в пунктах 1, 5, 6, 9, 10, 14, 19, 37–40 частини першої статті 353 ЦПК України, без повідомлення учасників справи.

Постанова КЦС ВС від 21 липня 2021 року у справі № 761/47244/19

Верховний
Суд

Дякую за увагу!